PRAVDA VÍTĚZÍ

ÚSTAVA
ČESKOSLOVENSKÉ
REPUBLIKY
ZE DNE
9. KVĚTNA
1948

PROHLÁŠENÍ

MY, LID ČESKOSLOVENSKÝ, PROHLAŠUJEME, ŽE JSME PEVNĚ ROZHODNUTI VYBUDOVAT SVŮJ OSVOBOZENÝ STÁT JAKO LIDOVOU DEMOKRACII, KTERÁ NÁM ZAJISTÍ POKOJNOU CESTU K SOCIALISMU.

JSME ODHODLÁNI BRÁNIT VŠEMI SVÝMI SILAMI VYMOŽENOSTI NAŠÍ NÁRODNÍ A DEMOKRATICKÉ REVOLUCE PROTI VEŠKERÝM SNAHÁM DOMÁCÍ I ZAHRANIČNÍ REAKCE, JAK JSME ZNOVU PŘED CELÝM SVĚTEM OSVĚDČILI SVÝM VYSTOUPENÍM NA OBRANU LIDOVĚ DEMOKRATICKÝCH ŘÁDŮ V ÚNORU 1948. SLIBUJEME SI NAVZÁJEM, ŽE NA TOMTO VELKÉM DÍLE BUDOU PRACOVAT SPOLEČNĚ A RUKU V RUCE OBA NAŠE NÁRODY, NAVAZUJÍCE TAK NA POKROKOVÉ A HUMANITNÍ TRADICE SVÝCH DĚJIN.

ČEŠI A SLOVÁCI, DVA BRATRSKÉ NÁRODY, ČLENOVÉ VELKÉ RODINY SLOVANSTVA, ŽILI JIŽ PŘED TISÍCEM LET SPOLEČNĚ V JEDNOM STÁTĚ A SPOLEČNĚ PŘIJALI Z VÝCHODU NEJVYŠŠÍ VÝTVOR TEHDEJŠÍ VZDĚLANOSTI – KŘESŤANSTVÍ. PRVNÍ V EVROPĚ POZDVIHLI V HUSITSKÉ REVOLUCI NA SVÉ PRAPORY MYŠLENKY SVOBODY MÍNĚNÍ, LIDOVLÁDY A SOCIÁLNÍ SPRAVEDLNOSTI. PO STALETÍ BOJOVAL PAK ČESKÝ A SLOVENSKÝ LID S FEUDÁLNÍMI VYKOŘISŤOVATELI A S NĚMECKOU DYNASTIÍ HABSBURKŮ ZA SVÉ SOCIÁLNÍ I NÁRODNÍ OSVOBOZENÍ. MYŠLENKY SVOBODY, POKROKU A HUMANITY BYLY VEDOUCÍMI IDEJEMI OBOU NAŠICH NÁRODŮ, KDYŽ SE V XIX. VĚKU OBRODILY ZA SPOLEČNÉHO ÚSILÍ SLOVENSKÝCH A ČESKÝCH BUDITELŮ, VZEŠLÝCH Z LIDU. POD TÝMŽ PRAPOREM ZAHÁJILY TAKÉ OBA NÁRODY V PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLCE SPOLEČNÝ ODBOJ PROTI NĚMECKÉMU IMPERIALISMU, A PODNÍCENY VELKOU ŘÍJNOVOU REVOLUCÍ, ZŘÍDILY PO STALETÍCH POROBY, DNE 28. ŘÍJNA 1918, SVŮJ SPOLEČNÝ STÁT – DEMOKRATICKOU REPUBLIKU ČESKOSLOVENSKOU. JIŽ TEHDY, ZA PRVNÍHO ODBOJE, TOU-

ŽIL NÁŠ LID, VEDEN VELKÝM VZOREM REVOLUČNÍHO BOJE RUSKÝCH DĚLNÍKŮ A ROLNÍKŮ, PO LEPŠÍM SPOLEČENSKÉM ŘÁDU, PO SOCIALISMU. AVŠAK TOTO POKROKOVÉ ÚSILÍ, NAVAZUJÍCÍ NA NAŠE NEJLEPŠÍ TRADICE, BYLO ZAKRÁTKO ZMAŘENO, KDYŽ SE PO ROZKOLU DĚLNICKÉHO HNUTÍ V PROSINCI 1920 PODAŘILO NEPOČETNÉ VRSTVĚ KAPITALISTŮ A VELKOSTATKÁŘŮ ZVRÁTIT NAVZDORY DEMOKRATICKÉ ÚSTAVĚ POKROKOVÝ VÝVOJ V NAŠÍ REPUBLICE A PŘIVÉSTI K VÍTĚZSTVÍ KAPITALISTICKÉ HOSPODÁŘSKÉ ZŘÍZENÍ SE VŠEMI JEHO ZLY, ZEJMÉNA S HRŮZOU NEZAMĚSTNANOSTI. KDYŽ PAK OBĚMA NAŠIM NÁRODŮM HROZILA ZKÁZA Z NOVÉ IMPERIALISTICKÉ EXPANSE V ZLOČINNÉ PODOBĚ NĚMECKÉHO NACISMU, TU OPĚT – JAKO KDYSI V HUSITSKÉ REVOLUCI PANSKÁ ŠLECHTA – ZRADILA NYNÍ I NOVOVĚKÁ VLÁDNOUCÍ TŘÍDA, BURŽOASIE. VE CHVÍLI NEJVYŠŠÍHO NEBEZPEČÍ SE SPOJILA S NEPŘÍTELEM PROTI VLASTNÍMU LIDU A TÍM UMOŽNILA SVĚTOVÉMU IMPERIALISMU, ABY DOČASNĚ VYŘÍDIL SVÉ ROZPORY NA ÚČET OBOU NAŠICH NÁRODŮ HANEBNOU DOHODOU MNICHOV-

SKOU. TÍM BYLA UVOLNĚNA CESTA K ZÁKEŘNÉMU PŘEPADENÍ NAŠEHO MÍRUMILOVNÉHO STÁTU ODVĚKÉMU NEPŘÍTELI, JEMUŽ HORLIVĚ POMÁHALI POTOMCI CIZÍCH KOLONISTŮ, USAZENÍ MEZI NÁMI A POŽÍVAJÍCÍ PODLE NAŠÍ ÚSTAVY VŠECH DEMOKRATICKÝCH PRÁV STEJNĚ S NÁMI. ZA HROZNÝCH UDÁLOSTÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY POVSTALI OBA NAŠI NÁRODOVÉ K BOJI ZA OSVOBOZENÍ, KTERÝ PO NESČETNÝCH OBĚTECH NAŠICH NEJLEPŠÍCH LIDÍ A ZA POMOCI SPOJENCŮ, PŘEDEVŠÍM SLOVANSKÉ VELMOCI SVAZU SOVĚTSKÝCH SOCIALISTICKÝCH REPUBLIK, VYVRCHOLIL SLOVENSKÝM A ČESKÝM POVSTÁNÍM LET 1944 A 1945 V NÁRODNÍ A DEMOKRATICKÉ REVOLUCI NAŠEHO LIDU A BYL VÍTĚZNĚ UKONČEN OSVOBOZENÍM PRAHY RUDOU ARMÁDOU DNE 9. KVĚTNA 1945.

NYNÍ JSME SE ROZHODLI, ŽE NÁŠ OSVOBOZENÝ STÁT BUDE STÁTEM NÁRODNÍM, ZBAVENÝM VŠECH NEPŘÁTELSKÝCH ŽIVLŮ, ŽIJÍCÍM DRUŽNĚ S RODINOU SLOVANSKÝCH STÁTŮ A V PŘÁTELSTVÍ SE VŠEMI MÍRU-

MILOVNÝMI NÁRODY SVĚTA. CHCEME, ABY TO BYL STÁT LIDOVÉ DEMOKRACIE, V NĚMŽ SI LID SVÝMI ZÁSTUPCI ZÁKONY NEJEN DÁVÁ, NÝBRŽ JE SVÝMI ZÁSTUPCI TAKÉ SÁM VYKONÁVÁ. CHCEME, ABY TO BYL STÁT, V NĚMŽ VŠECHNO HOSPODÁŘSTVÍ SLOUŽÍ LIDU A JE VEDENO TAK, ABY VZRŮSTAL OBECNÝ BLAHOBYT, ABY NEBYLO HOSPODÁŘSKÝCH KRISÍ A ABY BYL NÁRODNÍ DŮCHOD SPRAVEDLIVĚ ROZDĚLOVÁN. PO TÉTO CESTĚ CHCEME DOJÍTI K SPOLEČENSKÉMU ŘÁDU, V NĚMŽ BUDE ÚPLNĚ ODSTRANĚNO VYKOŘISŤOVÁNÍ ČLOVĚKA ČLOVĚKEM – K SOCIALISMU.

V TOMTO DUCHU STANOVÍME V DRUHÉ ČÁSTI TÉTO ÚSTAVY JEJÍ ZÁKLADNÍ ČLÁNKY, V TŘETÍ PAK JE ROZVÁDÍME DO PODROBNOSTÍ A HODLÁME TAK DÁTI PEVNÝ PODKLAD PRÁVNÍMU ŘÁDU NAŠÍ LIDOVÉ DEMOKRACIE.

ZÁKLADNÍ ČLÁNKY ÚSTAVY

ČLÁNEK I.

(1) Československý stát je lidově demokratická republika.

(2) Lid je jediným zdrojem veškeré moci ve státě.

ČLÁNEK II.

(1) Československá republika je jednotný stát dvou rovnoprávných slovanských národů, Čechů a Slováků.

(2) Území státu tvoří jednotný a nedílný celek.

ČLÁNEK III.

(1) Lidově demokratická republika neuznává výsad. Práce ve prospěch celku a účast na obraně státu je obecnou povinností.

(2) Stát zaručuje všem svým občanům, mužům i ženám, svobodu osobnosti a jejího projevu a pečuje o to, aby se všem dostalo stejných možností a stejných příležitostí.

(3) Všichni občané mají právo na vzdělání, právo na práci, na spravedlivou odměnu za vykonanou práci a na odpočinek po

práci. Národním pojištěním je občanům zajištěno zaopatření při nezpůsobilosti k práci.

ČLÁNEK IV.

(1) Svrchovaný lid vykonává státní moc zastupitelskými sbory, které jsou lidem voleny, lidem kontrolovány a lidu odpovědny.
(2) Volební právo do zastupitelských sborů je obecné, rovné, přímé a tajné. Volit může každý občan, jakmile dosáhne věku 18 let. Zvolen může být každý občan, jakmile dosáhne věku 21 let.
(3) K obstarávání věcí veřejných a k uplatňování svých demokratických práv vytváří lid dobrovolné organisace, zejména politické, odborové, družstevní a kulturní, organisace žen a mládeže a organisace tělovýchovné.

ČLÁNEK V.

Nejvyšším orgánem moci zákonodárné je Národní shromáždění o jedné sněmovně. Má tři sta členů (poslanců), volených na dobu šesti let.

ČLÁNEK VI.

V čele státu je president republiky, volený Národním shromážděním na dobu sedmi let.

ČLÁNEK VII.

Nejvyšším orgánem moci vládní a výkonné je vláda. Je odpovědna Národnímu shromáždění. Jmenuje ji a odvolává president republiky.

ČLÁNEK VIII.

(1) Nositelem a vykonavatelem státní moci na Slovensku a představitelem svébytnosti slovenského národa jsou slovenské národní orgány.

(2) Slovenské národní orgány zajišťují v duchu lidové demokracie rovnoprávnost Čechů a Slováků. Všechny orgány republiky usilují v souladu s nimi o to, aby se vytvářely stejně příznivé podmínky pro hospodářský, kulturní a sociální život obou národů.

ČLÁNEK IX.

(1) Národním orgánem moci zákonodárné na Slovensku je Slovenská národní rada. Má sto členů (poslanců), volených na Slovensku na dobu šesti let.

(2) Národním orgánem moci vládní a výkonné na Slovensku je sbor pověřenců. Je odpovědný Slovenské národní radě a vládě republiky. Jmenuje jej a odvolává vláda republiky.

ČLÁNEK X.

Nositelem a vykonavatelem státní moci v obcích, okresích a krajích a strážcem práv a svobod lidu jsou národní výbory.

ČLÁNEK XI.

(1) Moc soudcovskou vykonávají nezávislé soudy.

(2) Soudcové jsou jednak soudci z povolání, jednak soudci z lidu; obojí jsou si při rozhodování rovni.

(3) Soudcové vykonávají svůj úřad nezávisle, jsouce vázáni jen právním řádem lidové demokracie.

ČLÁNEK XII.

(1) Hospodářská soustava Československé republiky
je založena
na znárodnění nerostného bohatství, průmyslu, velkoobchodu a peněžnictví;
na vlastnictví půdy podle zásady „půda patří tomu, kdo na ní pracuje“;
na ochraně drobného a středního podnikání a na nedotknutelnosti osobního majetku.

(2) Všechno národní hospodářství v Československé republice nechť slouží lidu. V tomto veřejném zájmu řídí stát veškerou hospodářskou činnost jednotným hospodářským plánem.

PODROBNÁ USTANOVENÍ ÚSTAVY

KAPITOLA PRVNÍ

PRÁVA A POVINNOSTI OBČANŮ

ROVNOST

§ 1. (1) Všichni občané jsou si před zákonem rovni.

(2) Muži a ženy mají stejné postavení v rodině i ve společnosti a stejný přístup ke vzdělání i ke všem povoláním, úřadům a hodnostem.

SVOBODA OSOBNÍ

§ 2. Osobní svoboda se zaručuje. Může být omezena nebo odňata jen na základě zákona.

§ 3. (1) Nikdo nesmí být stíhán, leč v případech podle zákona dovolených, a to jen soudem nebo úřadem podle zákona příslušným a řízením upraveným podle zákona.

(2) Nikdo nesmí být zatčen, nebude-li přistižen při činu samém, leč na písemný odůvodněný příkaz soudcův. Příkaz budiž doručen při zatčení, a není-li to možné, nejdéle do 48 hodin po něm.

(3) Nikdo nesmí být úředním orgánem vzat do vazby, leč v pří-

padech stanovených zákonem; musí pak být nejdéle do 48 hodin propuštěn nebo odevzdán soudu nebo úřadu, kterému podle povahy věci přísluší provésti další řízení.

SVOBODA DOMOVNÍ

§ 4. Domovní svoboda se zaručuje. Může být omezena jen na základě zákona.

§ 5. (1) U nikoho nesmí být provedena domovní prohlídka, leč v případech dovolených podle zákona, a to jen soudem nebo úředním orgánem podle zákona příslušným a řízením upraveným podle zákona.

(2) Domovní prohlídka smí být provedena, nestanoví-li zákon jinak, jen na písemný odůvodněný příkaz soudce nebo úřadu. Příkaz budiž doručen při prohlídce, a není-li to možné, nejdéle do 48 hodin po ní.

(3) Orgán vykonávající prohlídku nechť se prokáže svým oprávněním a vydá osobě, u které prohlídku vykonal, na její žádost ihned, a není-li to možné, nejdéle do 48 hodin potom, písemné potvrzení o důvodech prohlídky a o jejím výsledku, jakož i o věcech při ní zabavených.

TAJEMSTVÍ LISTOVNÍ A TAJEMSTVÍ DOPRAVOVANÝCH ZPRÁV

§ 6. Nikdo nesmí porušovat tajemství uzavřených listů ani jiných písemností, ať chovaných v soukromí, ať zasílaných poštou nebo jiným dopravním prostředkem, leč v případech zákonem stanovených a způsobem podle zákona upraveným. Obdobně je chráněno tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným takovým veřejným zařízením.

SVOBODA POBYTU

§ 7. (1) Každý občan se může usazovat nebo pobývat na kterémkoli místě Československé republiky. Omezit lze toto právo jen v zájmu veřejném na základě zákona.

(2) Právo vystěhovat se do ciziny může být omezeno jen na základě zákona.

SVOBODA MAJETKOVÁ

§ 8. V mezích obecných právních předpisů může každý občan nabývat na kterémkoli místě Československé republiky nemovitostí i jiného majetku a vykonávat tam výdělečnou činnost.

§ 9. (1) Soukromé vlastnictví lze omezit jen zákonem.

(2) Vyvlastnění je možné jen na základě zákona a za náhradu, není-li nebo nebude-li zákonem stanoveno, že se náhrada dávat nemá.

(3) Nikdo nesmí zneužívat vlastnického práva ke škodě celku.

OCHRANA RODINY A MLÁDEŽE

§ 10. (1) Manželství, rodina a mateřství jsou pod ochranou státu.

(2) Stát pečuje o to, aby rodina byla zdravou základnou rozvoje národa. Rodinám s mnoha dětmi poskytuje stát zvláštní úlevy a podporu.

§ 11. (1) Dětem zaručuje stát zvláštní péči a ochranu, zejména činí soustavná opatření v zájmu populačního rozvoje národa.

(2) Původ dítěte nesmí být jeho právům na újmu. Podrobnosti stanoví zákon.

(3) Mládeži zaručuje stát všechny možnosti plného tělesného i duševního rozvoje.

PRÁVO NA VZDĚLÁNÍ

§ 12. (1) Všichni občané mají právo na vzdělání.

(2) Stát pečuje o to, aby se každému dostalo vzdělání a výcviku podle jeho schopností a se zřetelem k potřebám celku.

§ 13. (1) Školy jsou státní.

(2) Základní školní vzdělání je jednotné, povinné a bezplatné.

(3) Podrobnosti a výjimky stanoví zákon.

§ 14. (1) Veškerá výchova a všechno vyučování buďtež zařízeny tak, aby byly v souladu s výsledky vědeckého bádání a nebyly v neshodě s lidově demokratickým zřízením.

(2) Vrchní vedení veškeré výchovy a všeho vyučování, jakož i dozor nad nimi přísluší státu.

SVOBODA SVĚDOMÍ A VYZNÁNÍ

§ 15. (1) Svoboda svědomí se zaručuje.

(2) Světový názor, víra nebo přesvědčení nemůže být nikomu na újmu, nemůže však být důvodem k tomu, aby někdo odpíral plnit občanskou povinnost uloženou mu zákonem.

§ 16. (1) Každý má právo vyznávat soukromě i veřejně jakoukoli náboženskou víru nebo být bez vyznání.

(2) Všechna náboženská vyznání a bezvyznání jsou si před zákonem rovna.

§ 17. (1) Každý má volnost provádět úkony spojené s jakýmkoli náboženským vyznáním nebo bezvyznáním. Výkon tohoto práva však nesmí být v neshodě s veřejným pořádkem ani dobrými mravy. Nedovoluje se zneužívat ho k nenáboženským účelům.

(2) Nikdo nesmí být přímo ani nepřímo nucen k účasti na takovém úkonu.

SVOBODA PROJEVU A OCHRANA KULTURNÍCH STATKŮ

§ 18. (1) Svoboda projevu se zaručuje.

(2) Každý může v mezích zákona projevovat své mínění slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jakýmkoli jiným způsobem. Výkon tohoto práva nemůže být nikomu na újmu.

§ 19. (1) Svoboda tvůrčí činnosti duševní se zaručuje. Vědecké bádání a hlásání jeho výsledků, jakož i umění a jeho projevy jsou svobodné, pokud neporušují trestní zákon.

(2) Kulturní statky jsou pod ochranou státu. Stát dbá o to, aby byly přístupny všem, a podporuje vědu i umění v zájmu rozvoje národní kultury, pokroku a obecného blahobytu; zejména pečuje o to, aby byly tvůrčím pracovníkům zajištěny příznivé podmínky pro jejich práci.

§ 20. (1) Každý má právo uvádět své názory a výsledky své tvůrčí duševní činnosti v obecnou známost a je jakýmkoli způsobem rozšiřovat a předvádět.

(2) Toto právo lze zákonem omezit jen se zřetelem k veřejnému zájmu a ke kulturním potřebám lidu.

§ 21. (1) Svoboda tisku se zaručuje. Není proto v zásadě dovoleno podrobovat tisk předběžné censuře.

(2) Zákon stanoví, kdo má právo vydávat noviny a časopisy a za jakých podmínek, zejména také se zřetelem k tomu, aby zisk nebyl účelem.

(3) Zákon stanoví, jak bude při zachování svobody vědy a umění a se zřetelem k ochraně hodnotných děl plánovitě řízeno vydávání a rozšiřování neperiodických publikací, zejména knih, hudebnin a reprodukcí výtvarných děl.

§ 22. (1) Právo k výrobě, šíření, veřejnému promítání, jakož i k dovozu a vývozu filmu je vyhrazeno státu.

(2) Provozovat rozhlas a televisi je výhradním právem státu.

(3) Výkon těchto práv upravují zákony, které také stanoví výjimky.

PRÁVO PETIČNÍ

§ 23. Každý má právo předkládat petice kterémukoli veřejnému orgánu.

SVOBODA SHROMAŽĎOVACÍ A SPOLČOVACÍ

§ 24. (1) Právo shromažďovací a spolčovací se zaručuje, pokud se tím neohrožuje lidově demokratické zřízení nebo veřejný pokoj a řád.

§ 25. (1) Výkon těchto práv upravují zákony.

(2) K zajištění svých práv mohou se zaměstnanci sdružovat v jednotné odborové organisaci a mají právo hájit své zájmy jejím prostřednictvím.

(2) Jednotné odborové organisaci se zaručuje široká účast na kontrole hospodářství a při řešení všech otázek týkajících se zájmů pracujícího lidu.

(3) V jednotlivých závodech a úřadech zastupuje zájmy zaměstnanců jednotná odborová organisace a její orgány.

PRÁVA SOCIÁLNÍ

§ 26. (1) Všem občanům přísluší právo na práci.

(2) Toto právo se zaručuje zejména organisací práce řízenou státem podle plánovaného hospodářství.

(3) Ženy mají se zřetelem k těhotenství, mateřství a péči o děti nárok na zvláštní úpravu pracovních podmínek.

(4) Pro mládež stanoví zákon zvláštní pracovní podmínky, přihlížející k potřebám jejího tělesného a duševního rozvoje.

§ 27. (1) Všem pracujícím přísluší právo na spravedlivou odměnu za vykonanou práci.

(2) Toto právo se zaručuje státní mzdovou politikou, řízenou v dohodě s jednotnou odborovou organisací a směřující k neustálému zvyšování životní úrovně pracujícího lidu.

(3) Při určování odměny za práci rozhoduje jakost i množství práce, jakož i prospěch, který přináší celku.

(4) Za týchž podmínek mají muži i ženy za stejnou práci nárok na stejnou odměnu.

§ 28. (1) Všem pracujícím přísluší právo na odpočinek.

(2) Toto právo se zaručuje zákonnou úpravou pracovní doby a placené dovolené na zotavenou, jakož i péčí o zotavení pracujících.

§ 29. (1) Každému přísluší právo na ochranu zdraví. Všem občanům přísluší právo na léčebnou péči a na zaopatření jak ve stáří, tak i při nezpůsobilosti k práci a při nemožnosti obživy.

(2) Ženy mají nárok na zvláštní péči v těhotenství a v mateřství, děti a mládež pak na zajištění svého plného tělesného a duševního rozvoje.

(3) Tato práva jsou zajištěna zákony o národním pojištění, jakož i veřejnou zdravotní a sociální péčí.

(4) Ochrana života a zdraví při práci je zajištěna zejména státním dozorem a předpisy o bezpečnostních opatřeních na pracovištích.

ZÁKLADNÍ POVINNOSTI OBČANA K STÁTU A KE SPOLEČNOSTI

§ 30. (1) Každý občan je povinen být Československé republice věrný, zachovávat ústavu i zákony a ve všem svém jednání dbát zájmů státu.

(2) Zejména je vlasteneckou povinností každého občana podporovat udržování a zvelebování národního majetku a dbát o to, aby národní majetek nebyl zkracován a poškozován.

§ 31. Občané jsou povinni vykonávat veřejné funkce, ke kterým je lid povolal, svědomitě a poctivě v duchu lidově demokratického zřízení.

§ 32. Každý občan je povinen pracovat podle svých schopností a svou prací přispívat k prospěchu celku.

§ 33. Daně a veřejné dávky lze ukládat toliko na základě zákona. Rovněž jenom na základě zákona může veřejná moc požadovat osobní výkony.

§ 34. (1) Obrana státu a jeho lidově demokratického zřízení je vrcholnou povinností každého občana. Služba v lidově demokratické armádě Československé republiky je pro každého občana nejvyšší ctí.

(2) Každý občan je povinen účastnit se branné výchovy, konat vojenskou službu a uposlechnout výzvy k obraně státu.

(3) Na obranu státu a k její přípravě lze od každého požadovat součinnost a věcné prostředky a ukládat mu omezení i věcná plnění.

(4) Úřady a veřejné orgány nechť při výkonu své pravomoci dbají z moci úřední též zájmů obrany státu.

(5) Podrobnosti stanoví zákon.

OBECNÁ USTANOVENÍ

§ 35. Jen na základě zákona možno tresty hrozit a je ukládat.

§ 36. (1) Všechny veřejné orgány jsou povinny spravovat se při výkonu svého úřadu nebo služby zákonem a zásadami lidově demokratického zřízení.

(2) Poruší-li veřejný funkcionář tuto povinnost, budiž potrestán podle zákona.

§ 37. (1) Projevy a činnost směřující k tomu, aby byla ohrožena samostatnost, celistvost a jednota státu, ústava, republikánská státní forma a lidově demokratické zřízení, jsou trestné.

(2) Zneužívat práv a svobod občanských k těmto záměrům je nepřípustné. Zejména se zakazuje šířit jakýmkoli způsobem a v jakékoli podobě nacismus a fašismus, rasovou a náboženskou nesnášelivost a nacionální šovinismus.

§ 38. Zákon stanoví, jakým omezením podléhají práva a svobody občanů za války nebo tehdy, dojde-li k událostem ohrožujícím zvýšenou měrou samostatnost, celistvost a jednotu státu, ústavu, republikánskou státní formu a lidově demokratické zřízení anebo veřejný klid a pořádek.

KAPITOLA DRUHÁ

NÁRODNÍ SHROMÁŽDĚNÍ

PŘEDSEDNICTVO NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ

§ 39. (1) Sídlem Národního shromáždění je Praha.

(2) Přechodně může být Národní shromáždění svoláno i do jiného místa.

§ 40. (1) Podrobnosti o podmínkách volebního práva do Národního shromáždění a o jeho výkonu, jakož i o provádění voleb poslanců stanoví zákon.

(2) Zákon určuje, jaká činnost a které veřejné funkce jsou s funkcí poslance neslučitelné.

§ 41. (1) Národní shromáždění ověřuje platnost volby jednotlivých poslanců a rozhoduje o neslučitelnosti funkce poslance s funkcí jinou.

(2) Ověření budiž provedeno nejdéle do šesti měsíců od ustavení sněmovny nebo do tří měsíců ode dne, kdy náhradník, nastupující na místo poslance, složí slib.

§ 42. (1) V první schůzi Národního shromáždění, které se poslanec zúčastní, složí tento slib: „Slibuji, že budu věren republice Československé a jejímu lidově demokratickému zřízení. Budu zachovávat její zákony a svůj mandát vykonávat podle nejlepšího vědomí a svědomí k prospěchu lidu a státu.“

(2) Odepření slibu nebo slib s výhradou mají samy o sobě za následek ztrátu mandátu.

§ 43. Poslanci vykonávají svůj mandát osobně. Mohou se ho kdykoli vzdát.

§ 44. Poslanci nemohou být vůbec stíháni pro své hlasování ve sněmovně nebo ve sněmovních výborech. Pro výroky učiněné tam při výkonu mandátu podléhají jen kárné moci Národního shromáždění.

§ 45. (1) K jakémukoli trestnímu nebo kárnému stíhání poslance pro jiné činy nebo opominutí je třeba souhlasu Národního shromáždění. Odepře-li sněmovna souhlas, je stíhání navždy vyloučeno.

(2) Tato ustanovení se nevztahují na trestní odpovědnost, kterou má poslanec jako odpovědný zástupce listu.

§ 46. (1) Bude-li poslanec dopaden a zatčen při trestném činu samém, je soud nebo jiný příslušný úřad povinen oznámit ihned zatčení předsedovi Národního shromáždění.

(2) Neprojeví-li sněmovna do 14 dnů ode dne zatčení souhlas s další vazbou, budiž poslanec propuštěn na svobodu.

(3) Nezasedá-li právě sněmovna, je zapotřebí souhlasu předsednictva Národního shromáždění. Souhlasí-li předsednictvo s další vazbou, rozhodne o věci sněmovna do 14 dnů od toho dne, kdy se opět sejde, s konečnou platností.

§ 47. Poslanci mají právo odepřít svědectví o věcech, které jim byly svěřeny jako členům Národního shromáždění, a to i když jeho členy být přestanou. Vyňaty jsou případy, kde jde o svádění poslance k zneužití mandátu.

§ 48. (1) Je-li zvolený poslanec v služebním poměru, má nárok na dovolenou od toho dne, kdy složí slib, po celou dobu trvání mandátu.

(2) Poslanci mají po dobu výkonu svého mandátu nárok na náhradu, jejíž výši stanoví zákon.

(3) Další podrobnosti o postavení poslanců, zejména o jejich nároku na služební požitky, jsou-li v služebním poměru, stanoví zákon.

§ 49. (1) President republiky je povinen svolat Národní shromáždění ke dvěma řádným zasedáním v roce: jarnímu a podzimnímu. Jarní musí započít v březnu, podzimní v říjnu.

(2) President republiky prohlašuje zasedání Národního shromáždění za skončené. Může je odročit nejdéle na jeden měsíc a nejvýše jednou za rok.

(3) President republiky svolává Národní shromáždění podle potřeby k zasedáním mimořádným. Žádá-li o to nadpoloviční většina poslanců u předsedy vlády, uváděje předmět jednání, je president povinen svolat Národní shromáždění tak, aby se sešlo do 14 dnů od toho dne, kdy bude žádost podána. Kdyby tak neučinil, sejde se Národní shromáždění do dalších 14 dnů na vyzvání svého předsednictva.

§ 50. (1) President republiky má právo rozpouštět Národní shromáždění. Tohoto práva nesmí použít posledních šest měsíců svého volebního období.

(2) Uplyne-li volební období Národního shromáždění anebo bude-li Národní shromáždění rozpuštěno, buďtež nové volby provedeny do 60 dnů.

(3) Rozpuštěním Národního shromáždění se nezastavuje trestní řízení zahájené podle §§ 78 nebo 91.

§ 51. Základní zásady jednání Národního shromáždění, jeho styky s vládou a navenek vůbec upravuje zákon o jednacím řádu Národního shromáždění. Své vnitřní poměry a další pravidla o svém jednání může si Národní shromáždění upravit v mezích tohoto zákona vlastním usnesením.

§ 52. (1) Schůze sněmovny řídí předseda Národního shromáždění.

(2) Předsednictvo Národního shromáždění může k obstarávání sněmovních prací ustanovit další funkcionáře.

§ 53. (1) Schůze Národního shromáždění jsou zpravidla veřejné.

(2) Schůze neveřejné se mohou konat jen v případech stanovených jednacím řádem.

§ 54. (1) Národní shromáždění je způsobilé se usnášet, je-li přítomna aspoň třetina poslanců. K platnosti usnesení je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných.

(2) Usnesení, kterým se mění ústava, schvaluje ústavní zákon nebo se rozhoduje o vypovědění války, potřebuje k platnosti, aby pro ně hlasovaly nejméně tři pětiny všech poslanců. Stejné většiny je třeba platnosti k usnesení, kterým se vynáší odsuzující rozsudek v trestním řízení proti presidentu republiky nebo členům vlády.

§ 55. (1) Předseda i ostatní členové vlády mají právo zúčastnit se kdykoli schůzí Národního shromáždění nebo jeho výborů. Budiž jim uděleno slovo, kdykoli o to požádají.

(2) Požádá-li o to Národní shromáždění, jeho předsednictvo nebo kterýkoli jeho výbor, je člen vlády povinen dostavit se osobně do schůze.

(3) Jinak se člen vlády může dát zastupovat úředníky svého úřadu.

§ 56. (1) Národní shromáždění je oprávněno interpelovat předsedu i ostatní členy vlády ve věcech jejich působnosti. Předseda i ostatní členové vlády jsou povinni odpovídat na interpelace poslanců.

(2) Národní shromáždění se může usnášet na adresách a resolucích.

§ 57. (1) Návrhy zákonů mohou za podmínek stanovených jednacím řádem vycházet buď od vlády, nebo od poslanců.

(2) Ke každému návrhu zákona podanému poslanci budiž přiložen rozpočet o finančním dosahu osnovy a návrh na úhradu potřebného nákladu.

§ 58. President republiky má právo zákon usnesený Národním shromážděním vrátit s připomínkami do měsíce od toho dne, kdy bude usnesení Národního shromáždění dodáno předsedovi vlády.

§ 59. (1) Setrvá-li Národní shromáždění při hlasování podle jmen nadpoloviční většinou všech poslanců na vráceném zákonu, budiž zákon vyhlášen.

(2) Jde-li o zákon, k jehož přijetí se vyžaduje souhlas třípětinové většiny všech poslanců, je třeba, aby byl vrácený zákon schválen touto většinou.

(3) Uplyne-li volební období Národního shromáždění anebo bude-li Národní shromáždění rozpuštěno dříve, než se mohlo

usnést o vráceném zákonu, může toto usnesení učinit nově zvolené Národní shromáždění.

§ 60. (1) V každém zákoně budiž uvedeno, kterému členu vlády se ukládá jeho provedení.

(2) Zákon podpisuje president republiky, předseda Národního shromáždění, předseda vlády a ministr, kterému je uloženo jeho provedení. Nemá-li zaneprázdněný nebo churavý president náměstka (§ 72, odst. 2), podpisuje za něho předseda vlády.

(3) Členové vlády se mohou při podpisování zákonů dát zastupovat jinými členy vlády.

§ 61. (1) K platnosti zákona je třeba, aby byl vyhlášen, a to způsobem, jak ustanovuje zákon.

(2) Zákony se vyhlašují touto větou: „Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně.“

(3) Zákon budiž vyhlášen do osmi dnů od toho dne, kdy jej president republiky podepíše, anebo ode dne, kdy uplyne lhůta stanovená v § 58. Užije-li však president svého práva tam uvedeného, budiž zákon vyhlášen do osmi dnů poté, kdy bude opětné usnesení Národního shromáždění (§ 59) oznámeno předsedovi vlády.

§ 62. (1) Národnímu shromáždění přísluší usnášet se na rozpočtovém zákoně a zkoumat státní závěrečné účty. Návrh rozpočtového zákona i závěrečné účty předkládá Národnímu shromáždění vláda. Státní rozpočet je jednotný. Další ustanovení obsahuje zákon.

(2) Kontrolu veřejného hospodaření upravuje zákon jednotně pro celé státní území.

PŘEDSEDNICTVO NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ

§ 63. (1) Národní shromáždění si volí ze svého středu předsednictvo o dvaceti čtyřech členech.

(2) Předsednictvo Národního shromáždění se skládá z předsedy Národního shromáždění, místopředsedů a z ostatních členů.

(3) Předsedu Národního shromáždění zastupuje některý z místopředsedů podle ustanovení jednacího řádu.

§ 64. (1) Předsednictvo Národního shromáždění se volí vždy na dobu jednoho roku. Volba předsedy Národního shromáždění a místopředsedů se koná zvláštním hlasováním.

(2) První volby se vykonají ihned, jakmile se nově zvolené Národní shromáždění ustaví. Při dalších volbách podržují členové předsednictva své funkce, dokud není zvoleno předsednictvo nové. Uplyne-li volební období Národního shromáždění anebo bude-li Národní shromáždění rozpuštěno, podrží členové předsednictva své funkce, dokud si nové Národní shromáždění nezvolí své předsednictvo, a platí pro ně nadále ustanovení §§ 43 až 48.

(3) Uprázdní-li se z jakéhokoli důvodu místo člena dříve, než skončí funkční období předsednictva, koná se na zbytek období volba doplňovací.

(4) Národní shromáždění může své předsednictvo nebo jeho jednotlivé členy kdykoli odvolat.

§ 65. (1) Předsednictvo Národního shromáždění podává, je-li věc sporná, závazný výklad zákonů a rozhoduje výlučně o tom, zda zákon nebo zákon Slovenské národní rady odporuje ústavě anebo nařízení zákonu.

(2) Provedení upravuje zákon.

§ 66. (1) V době, kdy Národní shromáždění nezasedá

1. buď proto, že je jeho zasedání skončeno nebo odročeno,
2. nebo proto, že uplynulo jeho volební období,
3. nebo proto, že je rozpuštěno,
4. nebo konečně proto, že je jeho zasedání znemožněno mimořádnými událostmi,

setrvává předsednictvo Národního shromáždění ve své funkci (§ 64, odst. 2). Pro schůze předsednictva platí v této době obdobně ustanovení § 55.

(2) Předsednictvo Národního shromáždění činí v této době neodkladná opatření, i kdyby k nim bylo jinak třeba zákona. Je v této době příslušné ve všech věcech náležejících do působnosti Národního shromáždění s výjimkami uvedenými v odstavci 3 a 4.

(3) Nezasedá-li Národní shromáždění proto, že je jeho zasedání znemožněno mimořádnými událostmi (odst. 1, č. 4), není předsednictvo Národního shromáždění oprávněno:

a) volit presidenta republiky ani jeho náměstka;

b) měnit ústavu ani ústavní zákony.

(4) Nezasedá-li Národní shromáždění z důvodů uvedených v odstavci 1, č. 1 až 3, není předsednictvo Národního shromáždění oprávněno:

a) volit presidenta republiky ani jeho náměstka;

b) měnit ústavu ani ústavní zákony;

c) rozšiřovat brannou povinnost ani trvale zatěžovat státní finance;

d) usnášet se o vypovědění války.

(5) Jde-li o opatření, ke kterému by jinak bylo třeba zákona, anebo má-li být schváleno vydání nebo úhrada mimo rozpočet, je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech členů předsednictva. V ostatních případech stačí k usnášení přítomnost poloviny členů a souhlas nadpoloviční většiny přítomných.

(6) Neodkladná opatření, ke kterým by jinak bylo třeba zákona, jsou přípustná jen na návrh vlády. Mají prozatímní platnost zákona a musí být s poukazem na § 66 ústavy vyhlášena podle obdoby § 61. Podpisuje je president republiky, předseda Národního shromáždění, předseda vlády a aspoň polovina členů vlády. Ta opatření, kterým president republiky nebo předseda vlády odepře souhlas, nelze vyhlásit.

(7) Jakmile se Národní shromáždění opět sejde, podá mu předseda zprávu o činnosti předsednictva. Bude-li zatím zvoleno nové Národní shromáždění, podá mu tuto zprávu v ustavující schůzi předseda dřívějšího Národního shromáždění nebo některý z jeho místopředsedů, a to i když nejsou členy nově zvolené sněmovny.

(8) Opatření, která neschválí Národní shromáždění do dvou měsíců od toho dne, kdy se sejde, pozbývají další platnosti.

KAPITOLA TŘETÍ

PRESIDENT REPUBLIKY

§ 67. (1) Presidentem republiky může být volen každý občan, který je volitelný do Národního shromáždění a dosáhl věku 35 let.

(2) Hlavním sídlem presidentovým je Praha.

§ 68. (1) Presidenta republiky volí Národní shromáždění.

(2) K platnosti volby je třeba, aby v čas volby byla ve schůzi přítomna nadpoloviční většina poslanců. Zvolen je ten, pro koho se vysloví nejméně tři pětiny přítomných.

(3) Nevedla-li by k cíli dvojí volba, koná se volba užší mezi těmi kandidáty, kteří při druhé volbě dostanou nejvíce hlasů. Zvolen je ten, kdo dostane větší počet hlasů. Při rovnosti hlasů rozhoduje los.

(4) Podrobnosti upravuje zákon.

§ 69. (1) Volební období trvá sedm let a počítá se od toho dne, kdy nově zvolený president složí slib.

(2) Složí-li nově zvolený president slib dříve, než uplyne volební období úřadujícího presidenta, a nejde-li o případy uvedené v § 72, odst. 1, počítá se volební období nového presidenta od toho dne, kdy uplyne volební období dřívějšího presidenta.

(3) Volba se koná v posledních čtyřech týdnech, než uplyne volební období úřadujícího presidenta.

§ 70. (1) Nikdo nemůže být zvolen více než dvakrát po sobě. Kdo již byl presidentem republiky ve dvou volebních obdobích po sobě, nemůže být opět zvolen, dokud od ukončení jeho druhého volebního období neuplyne sedm let.

(2) Tato ustanovení se nevztahují na druhého presidenta Československé republiky.

§ 71. (1) President republiky nesmí být zároveň členem Národního shromáždění nebo členem vlády.

(2) Bude-li zvolen presidentem republiky poslanec nebo člen vlády, přestane ode dne volby vykonávat svou dosavadní funkci. Dnem složení slibu zaniká jeho mandát nebo členství ve vládě.

§ 72. (1) Zemře-li president nebo vzdá-li se své funkce ve volebním období anebo ztratí-li svůj úřad podle § 78, vykoná se volba nového presidenta na celé volební období. Národní shromáždění budiž k tomu cíli svoláno do 14 dnů.

(2) Dokud není nový president zvolen a nesloží slib, anebo je-li president zaneprázdněn nebo churav tak, že nemůže svůj úřad vykonávat, přísluší výkon jeho funkcí vládě, která může pověřit svého předsedu jednotlivými úkony; vrchní velitelství branné moci má v této době předseda vlády.

§ 73. (1) Je-li president déle než šest měsíců zaneprázdněn nebo churav (§ 72, odst. 2), zvolí Národní shromáždění, usnese-li se na tom vláda, presidentova náměstka, jehož úřad trvá, dokud překážka nepomine.

(2) Bude-li náměstkem zvolen člen Národního shromáždění, nesmí dotud, dokud je náměstkem, vykonávat svůj mandát.

§ 74. (1) President republiky:

1. zastupuje stát navenek. Sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy. Politické smlouvy a hospodářské smlouvy obecné povahy, jakož i smlouvy, k jejichž provedení je třeba zákona, vyžadují před ratifikací souhlas Národního shromáždění. Smlouvy, kterými se mění státní území, schvaluje Národní shromáždění formou ústavního zákona (§ 166). Sjednávání mezinárodních smluv a dohod, které nepotřebují souhlasu Národního shromáždění a v nichž se nevymiňuje ratifikace, může president přenésti na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy. Zákon stanoví, kdy lze hospodářské smlouvy obecné povahy provádět ještě předtím, než s nimi Národní shromáždění vysloví souhlas;
2. přijímá a pověřuje vyslance;
3. svolává, odročuje a rozpouští Národní shromáždění a prohlašuje jeho zasedání za skončené;
4. podpisuje zákony Národního shromáždění a opatření jeho předsednictva podle § 66; má právo vracet zákony s připomínkami;
5. může podávat Národnímu shromáždění ústně nebo písemně zprávy o stavu republiky a doporučovat mu k úvaze opatření, která považuje za nutná a účelná;

6. jmenuje předsedu i ostatní členy vlády, stanoví počet jejích členů a určuje, který z nich řídí které ministerstvo; odvolává vládu, podá-li demisi, i její jednotlivé odstupující členy;
7. má právo být přítomen při schůzích vlády a předsedat jim, zvát vládu nebo její členy k poradám, jakož i vyžadovat od vlády i od jejích jednotlivých členů zprávy o každé věci, která náleží do oboru jejich působnosti. Vyžádanou zprávu může oznámit předsedovi vlády s připomínkami, aby vláda uvážila, zda je potřeba učinit vhodná opatření;
8. jmenuje všechny vysokoškolské profesory, dále soudce z povolání počínajíc V. stupnicí funkčního služného a důstojníky, jakož i jiné státní zaměstnance, počínajíc 3. platovou stupnicí;
9. propůjčuje vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán, a udílí československým občanům souhlas k přijetí cizozemských vyznamenání a titulů;
10. uděluje na návrh vlády čestné dary a čestné platy, jakož i dary a platy z milosti;
11. má právo udílet amnestii, promíjet nebo zmirňovat tresty a právní následky odsouzení trestními soudy a nařizovat s vyloučením trestných činů soukromožalobních, aby se soudní řízení trestní nezahajovalo nebo se v něm nepokračovalo. Tato práva mu nepříslušejí, bude-li proti němu zavedeno řízení podle § 78, anebo jde-li o presidenta republiky obžalovaného nebo odsouzeného podle § 78 nebo o členy vlády obžalované nebo odsouzené podle § 91;
12. má vrchní velitelství branné moci; prohlašuje na základě

usnesení vlády válečný stav a vypovídá z rozhodnutí Národního shromáždění válku.

(2) Veškerá moc vládní a výkonná, pokud není a nebude ústavou nebo jinými zákony výslovně vyhrazena presidentu republiky, přísluší vládě.

§ 75. President republiky skládá před Národním shromážděním tento slib: „Slibuji na svou čest a svědomí, že budu konat své povinnosti v duchu lidově demokratického zřízení podle vůle lidu a v zájmu lidu, dbát blaha republiky a šetřit ústavních a jiných zákonů.“

§ 76. President republiky není odpověden z výkonu svého úřadu. Za jeho projevy souvisící s presidentským úřadem odpovídá vláda.

§ 77. Jakýkoli presidentův úkon moci vládní nebo výkonné potřebuje k své platnosti spolupodpisu odpovědného člena vlády.

§ 78. (1) Trestně může být president stíhán jen pro velezradu. Žalobu na presidenta podává předsednictvo Národního shromáždění, soudí ho Národní shromáždění. Trestem může být jen ztráta úřadu presidentského a způsobilosti tohoto úřadu později znovu nabýti.

(2) Podrobnosti upravuje zákon.

§ 79. Ustanovení o presidentu republiky platí také o jeho náměstkovi.

KAPITOLA ČTVRTÁ

VLÁDA

§ 80. (1) Vláda se skládá z předsedy vlády, z jeho náměstků a z ostatních členů (ministrů a státních tajemníků).

(2) Které funkce jsou neslučitelné s funkcí člena vlády, stanoví zákon.

(3) Pravidelným sídlem vlády je Praha.

§ 81. Členové vlády skládají do rukou presidenta republiky tento slib: „Slibuji na svou čest a svědomí, že budu věren republice Československé a jejímu lidově demokratickému zřízení. Své povinnosti budu plnit svědomitě a nestranně podle vůle lidu a v zájmu lidu i státu. Budu šetřit ústavních a jiných zákonů.“

§ 82. Po svém jmenování presidentem republiky je vláda povinna předstoupit před Národní shromáždění, předložit mu svůj program a požádat je o vyslovení důvěry.

§ 83. (1) Vláda je po celou dobu své funkce odpovědna Národnímu shromáždění, které jí může vyslovit nedůvěru.

(2) Návrh na vyslovení nedůvěry vládě musí být podepsán nejméně sto poslanci a přikáže se předsednictvu Národního shromáždění, které o něm podá zprávu nejdéle do osmi dnů. K usnesení o návrhu je třeba přítomnosti nadpoloviční většiny poslanců, nadpoloviční většiny hlasů a hlasování podle jmen.

(3) Vláda může kdykoli podat v Národním shromáždění návrh na vyslovení důvěry. O návrhu se jedná, aniž je přikázán předsednictvu.

§ 84. (1) Vláda může odstoupit a podává pak demisi do rukou presidenta republiky.

(2) Vysloví-li Národní shromáždění vládě nedůvěru anebo zamítne-li vládní návrh na vyslovení důvěry, musí vláda podat do rukou presidenta republiky demisi.

(3) Dojde-li k demisi vlády v době, kdy vláda vykonává funkci presidenta republiky (§ 72, odst. 2), přijímá demisi předsednictvo Národního shromáždění.

§ 85. Vláda, která podá demisi, vede vládní věci zatímně dále až do té doby, kdy Národní shromáždění vysloví důvěru vládě nově jmenované.

§ 86. (1) Člen vlády může odstoupit a podává pak demisi do rukou presidenta republiky.

(2) Národní shromáždění může vyslovit nedůvěru také jednotlivým členům vlády. Stane-li se tak, musí onen člen vlády podat do rukou presidenta republiky demisi.

(3) O návrhu na vyslovení nedůvěry a o hlasování o něm platí obdobně § 83, odst. 2.

§ 87. (1) Podá-li demisi jednotlivý člen vlády, určí president republiky, který z ostatních členů vlády povede zatímně věci dotud spravované odstouplým členem až do té doby, kdy bude vláda doplněna.

(2) Dojde-li k demisi člena vlády v době, kdy vláda vykonává funkci presidenta republiky (§ 72, odst. 2), přijímá demisi a činí prozatímní opatření předsednictvo Národního shromáždění.

§ 88. (1) Předseda vlády vede práce vlády, svolává a řídí její schůze a určuje pořad jejich jednání. Sjednocuje činnost všech ústředních úřadů a bdí nad prováděním vládního programu.

(2) Předseda vlády se může dát zastupovat některým ze svých náměstků nebo jiným členem vlády.

§ 89. (1) Vláda rozhoduje ve sboru, který je schopen se usnášet, je-li přítomna aspoň polovina členů vlády.

(2) Vláda rozhoduje ve sboru zejména:

1. o všech důležitějších věcech politické povahy;
2. o jmenování soudců, důstojníků, jakož i jiných státních zaměstnanců od 5. platové stupnice, pokud přísluší ústředním úřadům, nebo o návrzích na jmenování funkcionářů, které jmenuje president republiky;
3. o jmenování a odvolání předsedy sboru pověřenců i jednotlivých pověřenců;
4. o vládních návrzích pro Národní shromáždění;
5. o návrzích, aby president užil svého práva vracet zákony s připomínkami (§ 58);

6. o zákonech Slovenské Národní rady, které jí předloží předseda vlády podle § 110, odst. 2;
7. o vládních nařízeních.

§ 90. (1) K provedení určitého zákona a v jeho mezích může vláda vydávat nařízení. Stejně mohou vydávat nařízení jednotliví ministři, jsou-li k tomu zákonem zmocněni.

(2) Vládní nařízení podpisuje předseda vlády nebo úřadující náměstek a členové vlády, pověření jeho provedením. Nařízení ministrů vyžadují k své platnosti spolupodpis předsedy vlády nebo úřadujícího náměstka. Ministři se mohou při podpisování nařízení dát zastupovat jinými členy vlády.

(3) Zákon a v jeho mezích vládní nařízení může svěřit bližší úpravu obecným právním předpisům ministerstev, národních výborů, jakož i jiných úřadů.

§ 91. (1) Poruší-li členové vlády úmyslně nebo z hrubé nedbalosti ústavní nebo jiné zákony v oboru své úřední působnosti, jsou trestně odpovědni.

(2) Žalobu podává předsednictvo Národního shromáždění, trestní řízení provádí sněmovna.

§ 92. (1) Ministerstva se zřizují zákonem, který může podrobnější úpravu, zejména jejich působnosti, svěřit vládnímu nařízení.

(2) Také ostatní orgány, kterým přísluší výkon veřejné správy (§ 124, odst. 2), se zřizují a jejich působnost se upravuje zákonem, který může podrobnější úpravu svěřit vládnímu nařízení.

(3) Do oboru moci nařizovací náleží zřizovat veřejné orgány bez výsostné pravomoci a upravovat jejich působnost.

KAPITOLA PÁTÁ

SLOVENSKÉ NÁRODNÍ ORGÁNY

§ 93. (1) Slovenské národní orgány vykonávají moc zákonodárnou, vládní a výkonnou na území Slovenska podle ústavy.

§ 94. Slovenská národní rada vykonává moc zákonodárnou (§ 96) ve věcech národní nebo regionální povahy, pokud vyžadují k zajištění plného rozvoje hmotných i duchovních sil slovenského národa zvláštní úpravu a pokud nejde o věci, u kterých je třeba jednotné úpravy zákonem.

§ 95. (1) Sboru pověřenců (pověřencům) přísluší v zásadě veškerá moc vládní a výkonná na Slovensku (odst. 2) s výjimkou věcí národní obrany, zahraniční politiky a zahraničního obchodu.

(2) Pokud nejde o výkon moci vládní a výkonné v oboru zákonodárné pravomoci Slovenské národní rady (§ 96, odst. 1), přísluší tato moc sboru pověřenců (pověřencům) jako výkonnému orgánu vlády (ministrů) a to v těchto oborech:

1. obecná správa vnitřní;
2. správa finanční;
3. správa zdravotní;
4. správa sociální a ochrana práce;
5. správa technická;
6. spravedlnost;
7. výživa;
8. zemědělství;
9. průmysl;
10. vnitřní obchod;
11. školství, osvěta a informace;
12. doprava a pošty.

(3) Nařízení vlády a ministrů vydávaná k provedení zákonů (§ 90) jsou platná na celém území státu.

SLOVENSKÁ NÁRODNÍ RADA

§ 96. (1) Do zákonodárné pravomoci Slovenské národní rady náleží:

1. péče o rozvoj národní kultury, a to vědy, umění slovesného, dramatického, hudebního a tanečního, umění výtvarných a umění filmového; péče o historické památky; knihovnictví a musejnictví; péče o odbornou výchovu v oboru domácího průmyslu a lidového umění; péče o věci slovenských duševních pracovníků;
2. péče o národní, střední, odborné a umělecké školství v rámci zákonů; péče o školy mateřské a jesle; péče o lidovýchovu, sport, tělovýchovu, cestovní ruch a turistiku;

3. veřejné zdravotnictví a sociální péče vyjímajíc věci, které upravují nebo upraví zákony jednotně pro celé státní území;
4. fondy a nadace, pokud se jejich působnost vztahuje jen na Slovensko;
5. slučování a rozlučování obcí a okresů a změny i úpravy jejich hranic; věci místopisné;
6. technické otázky výstavby obcí a měst a stavební předpisy kromě věcí dotčených jednotným hospodářským plánem; zřizování a udržování silnic, cest a mostů nestátních; věci vodohospodářské vyjma věci dotčené jednotným hospodářským plánem, z nich pak zejména úprava vodních toků, nádrží a jiných vodních děl, jakož i zřizování rybníků, vodovodů a kanalisací;
7. zvelebování půdy kromě věcí dotčených jednotným hospodářským plánem; ochrana zemědělství a lesnictví před škůdci a živelními pohromami; veterinářství a péče o chov hospodářského zvířectva; ovocnářství a pastvinářství, myslivost a rybolov; ochrana polního a lesního majetku;
8. řemeslo a maloobchod, pokud převažuje osobní výkon podnikatele, jakož i věci místních trhů, aniž je tím dotčena celostátní úprava pracovního práva, jakož i úprava distribuce, obchodu a živnosti;
9. statistika a výzkumnictví v oboru zvláštních zájmů slovenských;
10. věci poručenské a sirotčí.

(2) Slovenská národní rada se usnáší na zákonech Slovenské národní rady též ve věcech, jejichž úpravu jí přikáže zákon.

§97. (1) Sídlem Slovenské národní rady je Bratislava.

(2) Přechodně může být Slovenská národní rada svolána i do jiného místa.

§98. (1) Podrobnosti o podmínkách volebního práva do Slovenské národní rady a o jeho výkonu, jakož i o provádění voleb poslanců Slovenské národní rady stanoví zákon.

(2) Zákon určuje, jaká činnost a které veřejné funkce jsou s funkcí poslance Slovenské národní rady neslučitelné.

§99. (1) Slovenská národní rada ověřuje platnost volby jednotlivých poslanců Slovenské národní rady a rozhoduje o neslučitelnosti funkce poslance Slovenské národní rady s funkcí jinou.

(2) Ověření budiž provedeno nejdéle do šesti měsíců od ustavení Slovenské národní rady nebo do tří měsíců od toho dne, kdy náhradník, nastupující na místo poslance Slovenské národní rady složí slib.

§100. (1) V první schůzi Slovenské národní rady, které se poslanec zúčastní, složí tento slib: „Sľubujem, že budem verný republike Československej, jej ľudovodemokratickému zriadeniu a odkazu Slovenského národného povstania. Budem zachovávať jej zákony a vykonávať svoj mandát podľa najlepšieho vedomia a svedomia na prospech ľudu, štátu a slovenského národa."

(2) Odepření slibu nebo slib s výhradou mají samy o sobě za následek ztrátu mandátu.

§101. (1) Poslanci Slovenské národní rady vykonávají svůj mandát osobně. Mohou se ho kdykoli vzdát.

(2) Mají po dobu výkonu mandátu nárok na náhradu, jejíž výši stanoví zákon Slovenské národní rady.

(3) O výkonu mandátu poslanců Slovenské národní rady, o jejich imunitě a o právu odepřít svědectví, o jejich nároku na dovolenou a na služební požitky, jsou-li v služebním poměru, platí obdobně ustanovení o poslancích (§§ 44 až 47 a § 48, odst. 1 a 3).

§ 102. (1) Slovenskou národní radu svolává k zasedání předseda vlády. K prvnímu zasedání je povinen ji svolat nejpozději do čtyř týdnů ode dne voleb.

(2) Předseda vlády může odročit zasedání Slovenské národní rady nejdéle na tři měsíce a nejvýše dvakrát za rok. Žádá-li v této době nadpoloviční většina poslanců Slovenské národní rady, aby byla Slovenská národní rada svolána, je předseda vlády povinen to učinit, a to tak, aby se sešla do 14 dnů od toho dne, kdy bude žádost podána.

(3) Slovenskou národní radu rozpouští na základě usnesení vlády předseda vlády.

(4) Uplyne-li volební období Slovenské národní rady anebo bude-li Slovenská národní rada rozpuštěna, buďtež nové volby provedeny do 60 dnů.

§ 103. (1) Slovenská národní rada si volí ze svého středu předsednictvo.

(2) Předsednictvo řídí práce Slovenské národní rady a obstarává její vnitřní věci.

§ 104. (1) Základní zásady jednání a styky se sborem pověřenců upraví si Slovenská národní rada zákonem o jednacím řádu. Své vnitřní poměry a další pravidla o svém jednání může si Slovenská národní rada upravit v mezích tohoto zákona vlastním usnesením.

§ 105. Předseda i ostatní členové vlády mají právo zúčastnit se kdykoli schůzí Slovenské národní rady nebo jejích výborů. Budiž jim uděleno slovo, kdykoli o to požádají.

§ 106. (1) Předseda i ostatní členové sboru pověřenců mají právo zúčastnit se kdykoli schůzí Slovenské národní rady nebo jejích výborů. Budiž jim uděleno slovo, kdykoli o to požádají.

(2) Požádá-li o to Slovenská národní rada, její předsednictvo nebo kterýkoli její výbor, je člen sboru pověřenců povinen dostavit se osobně do schůze.

(3) Jinak se člen sboru pověřenců může dát zastupovat úředníky svého úřadu.

§ 107. (1) Slovenská národní rada je oprávněna interpelovat předsedu i ostatní členy sboru pověřenců ve věcech jejich působnosti. Předseda i ostatní členové sboru pověřenců jsou povinni odpovídat na interpelace poslanců Slovenské národní rady.

(2) Slovenská národní rada se může usnášet na adresách a resolucích.

§ 108. (1) Návrhy zákonů Slovenské národní rady mohou za podmínek stanovených jednacím řádem vycházet buď od vlády nebo od sboru pověřenců anebo od poslanců Slovenské národní rady.

(2) Ke každému návrhu zákona Slovenské národní rady budiž přiložen rozpočet o finančním dosahu osnovy a návrh na úhradu potřebného nákladu z té části jednotného státního rozpočtu, která připadá na Slovensko, a to v souladu s rozpočtovým zákonem.

(3) V každém zákoně Slovenské národní rady budiž uvedeno, kterému členu sboru pověřenců se ukládá jeho provedení.

§109. Zákony Slovenské národní rady, pokud odporují ústavě nebo ústavnímu zákonu, jsou neplatné.

§110. (1) Zákony Slovenské národní rady podpisuje předseda vlády, předseda Slovenské národní rady, předseda sboru pověřenců a pověřenec, kterému je uloženo provedení.

(2) Má-li předseda vlády za to, že zákon, na němž se usnesla Slovenská národní rada a který mu byl předložen k podpisu, odporuje ústavě nebo ústavnímu zákonu, překračuje pravomoc Slovenské národní rady anebo je v rozporu s jednotným hospodářským plánem nebo rozpočtovým zákonem, předloží jej do 14 dnů vládě, která do dvou měsíců rozhodne o věci s konečnou platností.

§111. (1) K platnosti zákona Slovenské národní rady je třeba, aby byl vyhlášen, a to způsobem, jak ustanovuje zákon.

(2) Zákony Slovenské národní rady se vyhlašují touto větou: „Slovenská národná rada usniesla sa na tomto zákone.“

(3) Zákon Slovenské národní rady budiž vyhlášen do osmi dnů od toho dne, kdy jej podepíše předseda vlády.

§112. Slovenská národní rada podává, je-li věc sporná, závazný výklad zákonů Slovenské národní rady. K platnosti takového výkladu je třeba souhlasu předsedy vlády.

SBOR POVĚŘENCŮ

§ 113. (1) Sbor pověřenců se skládá z předsedy a z ostatních členů (pověřenců).

(2) Pravidelným sídlem sboru pověřenců je Bratislava.

(3) Pověřenectva se zřizují zákonem, který může podrobnější úpravu, zejména jejich působnosti, svěřit vládnímu nařízení.

§ 114. (1) Předsedu i ostatní členy sboru pověřenců jmenuje a odvolává vláda; ona též určuje, který z nich řídí které pověřenectvo.

(2) Sbor pověřenců i jeho jednotliví členové mohou podat demisi do rukou předsedy vlády.

§ 115. (1) Člen sboru pověřenců nemůže být členem vlády.

(2) Které další funkce jsou neslučitelné s funkcí člena sboru pověřenců, stanoví zákon.

§ 116. Členové sboru pověřenců skládají do rukou předsedy vlády tento slib: Sľubujem, že budem verný republike Československej, jej ľudovodemokratickému zriadeniu a odkazu Slovenského národného povstania. Svoje povinnosti budem plniť svedomite a nestranne podľa vôle ľudu a v záujme ľudu, štátu a slovenského národa. Budem zachovávať ústavné a iné zákony, ako aj nariadenia a smernice vlády.“

§ 117. (1) Sbor pověřenců i jeho členové jsou odpovědni vládě.

(2) Sbor pověřenců i jeho členové jsou povinni dbát směrnic a pokynů vlády, rovněž tak jednotliví pověřenci směrnic a pokynů příslušných ministrů.

(3) Ministr je však oprávněn vykonávat s vědomím příslušného pověřence svou pravomoc na Slovensku též přímo.

§ 118. V oboru zákonodárné pravomoci Slovenské národní rady je sbor pověřenců ve věcech uvedených v § 96, odst. 1 odpovědný také Slovenské národní radě.

§ 119. (1) Sbor pověřenců (pověřenci) vydává v oboru zákonodárné pravomoci Slovenské národní rady (§ 96) nařízení a činí příslušná opatření na území Slovenska.

(2) O mezích nařizovací pravomoci sboru pověřenců (pověřenců) a o způsobu podpisování nařízení platí obdobně ustanovení § 90.

§ 120. Sbor pověřenců rozhoduje ve sboru, který je schopen usnášet se, je-li přítomna aspoň polovina pověřenců.

§ 121. (1) Při jmenování vysokoškolských profesorů, soudců a ostatních státních zaměstnanců na Slovensku, které přísluší presidentovi republiky, předkládá vládě příslušný návrh sbor pověřenců. Vláda jej může sboru pověřenců vrátit, je-li v rozporu s celostátní personální politikou.

(2) Jmenování soudců a ostatních státních zaměstnanců, které jinak jmenuje vláda, přísluší na Slovensku sboru pověřenců, jenž však k němu potřebuje předchozího schválení vlády.

(3) Jmenování zaměstnanců, které jinak jmenuje ministr, přísluší na Slovensku pověřenci, jenž však k němu v zásadě potřebuje předchozího souhlasu příslušného ministra.

(4) Působnost sboru pověřenců a pověřenců podle odstavců 1 až 3 se nevztahuje na jmenování státních zaměstnanců ve sboru národní bezpečnosti a v těch oborech, v kterých podle § 95, odst. 1 nepřísluší sboru pověřenců moc vládní a výkonná, ani na jmenování státních zaměstnanců u těch ústřed-

ních orgánů, jejichž působnost se vztahuje na celé území státu.

§ 122. (1) Překročí-li nařízení, usnesení nebo opatření sboru pověřenců (nařízení nebo opatření pověřence) jeho pravomoc anebo je v rozporu s ústavou, zákonem, zákonem Slovenské národní rady, vládním nařízením nebo nařízením ministra, může je vláda zrušit. Stejné právo přísluší vládě, je-li usnesení nebo opatření sboru pověřenců v rozporu s vládním usnesením.

(2) V případech uvedených v odstavci 1 může ministr zastavit výkon pověřencova opatření až do rozhodnutí vlády, která může pověřencovo opatření zrušit.

KAPITOLA ŠESTÁ

NÁRODNÍ VÝBORY

§ 123. Národní výbory jsou podle správní soustavy Československé republiky:

1. místní,
2. okresní,
3. krajské.

§ 124. (1) Národní výbory vykonávají na území, pro které jsou zvoleny, veřejnou správu ve všech jejích oborech, zejména obecnou správu vnitřní, správu kulturní a osvětovou, ochranu práce a správu zdravotní a sociální; správu finanční pak podle zvláštních ustanovení.

(2) Jiným orgánům přísluší výkon veřejné správy jen výjimečně a na základě zákona.

§ 125. Národní výbory mají jako orgány jednotné lidové správy zejména tyto úkoly:

chrání a posilují lidově demokratické zřízení;

spolupůsobí při plnění úkolů obrany státu;

pečují o národní bezpečnost;

podporují udržování a zvelebování národního majetku;

účastní se vypracovávání a provádění jednotného hospodářského plánu;

v rámci jednotného hospodářského plánu plánují a řídí hospodářské, sociální a kulturní budování na svém území, zajišťují předpoklady plynulé zemědělské a průmyslové výroby a starají se o zásobování i o výživu obyvatelstva;

pečují o národní zdraví;

nalézají právo v oboru své působnosti, zejména vykonávají v mezích stanovených zákonem pravomoc trestní.

§ 126. (1) Národní výbory jsou při plnění svých úkolů povinny opírat se o přímou účast a iniciativu lidu a podléhají jeho kontrole. Jejich členové a členové jejich orgánů jsou lidu ze své činnosti odpovědni.

(2) Způsob, jakým lid provádí kontrolu a uplatňuje tuto odpovědnost, stanoví zákon.

§ 127. (1) Počet členů národních výborů stanoví zákon.

(2) Podrobnosti o podmínkách i o výkonu volebního práva do národních výborů a o provádění voleb jejich členů upravuje zákon.

§ 128. (1) Členové národních výborů skládají před nastoupením tento slib: „Slibuji, že budu zachovávat věrnost lidu a republice, svou činností chránit a posilovat lidově demokratické zřízení a zachovávat zákony a nařízení.“

(2) Odepření slibu nebo slib s výhradou mají samy o sobě za následek ztrátu členství.

§129. (1) Zásady organisace národních výborů, jakož i zásady jejich jednání a řízení před nimi upravuje zákon.

(2) Organisaci lidové správy v hlavním městě republiky upravuje zvláštní zákon.

§130. (1) Výkon veškeré veřejné správy budiž účelně decentralisován.

(2) Věcná a místní působnost národních výborů budiž podle jejich stupňů upravena tak, aby národní výbory mohly včas a účelně řešit všechny věcné i osobní otázky veřejné správy, pokud se tyto otázky nedotýkají zájmů vyšších celků.

§131. (1) Národní výbory jsou povinny zachovávat zákony a nařízení a v zájmu jednotného výkonu veřejné správy a jednotné státní politiky dbát směrnic a pokynů vyšších orgánů.

(2) Národní výbor nižšího stupně je podřízen národnímu výboru vyššího stupně.

(3) Národní výbory jsou podřízeny orgánům moci vládní a výkonné, zejména ministru vnitra.

§132. (1) Národní výbor může být rozpuštěn, zejména neplní-li své úkoly nebo ohrožuje-li jeho činnost řádný výkon veřejné správy.

(2) Nové volby buďtež vypsány ve lhůtě stanovené zákonem.

§133. Finanční hospodaření národních výborů budiž v rámci veřejného hospodářství a podle potřeb jednotného hospodářského plánu upraveno zákonem tak, aby národní výbory mohly řádně plnit své úkoly.

KAPITOLA SEDMÁ

SOUDY

§ 134. Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci.

§ 135. (1) Soudní moc v právních věcech civilních přísluší soudům občanským, a to buď soudům řádným, nebo zvláštním, anebo soudům rozhodčím.

(2) Soudní moc ve věcech trestních přísluší soudům trestním, pokud podle obecných předpisů nemají být trestní věci projednávány v trestním řízení správním.

(3) V řízení trestním mohou být zavedeny soudy výjimečné, a to jen na omezenou dobu a jen v případech, které zákon předem stanovil.

§ 136. (1) Pravomoc trestních soudů vojenských je upravena zvláštním zákonem.

(2) Pravomoc soudů vojenských může být podle zákona rozší-

řena na obyvatelstvo civilní jen v době války nebo zvýšeného ohrožení státu, a to jen pro činy spáchané v této době.

§ 137. (1) Pro celé území Československé republiky jsou zřízeny:

1. nejvyšší soud;
2. nejvyšší vojenský soud;
3. správní soud.

(2) Složení, organisaci a působnost těchto soudů, jakož i řízení před nimi upravuje zákon.

§ 138. (1) Soudnictví je ve všech stolicích odděleno od správy.

(2) Řešení sporů o příslušnost mezi soudy a správními orgány upravuje zákon.

§ 139. Organisaci soudů, jejich věcnou i místní příslušnost, jakož i řízení před nimi upravuje zákon.

§ 140. (1) Soudy vykonávají svou moc zpravidla v senátech.

(2) Senáty u sborových soudů jsou po celý rok stálé. Výjimky stanoví zákon.

(3) Soudní senáty se skládají zásadně ze soudců z povolání a ze soudců z lidu. Podrobnosti a výjimky stanoví zákon.

§ 141. (1) Podmínky pro dosažení způsobilosti soudce z povolání, jakož i služební poměry soudců z povolání upravuje zákon.

(2) Soudcové z povolání jsou na svá místa ustanovováni vždy trvale; proti své vůli mohou být přeloženi, sesazeni nebo dáni do výslužby jen při nové soudní organisaci po dobu stanovenou zákonem nebo na základě pravoplatného kárného nálezu; do výslužby mohou být dáni také tehdy, dosáhnou-li stanoveného věku nebo služebního stáří. Podrobnosti obsahuje zákon,

který též určuje, za jakých podmínek mohou být soudcové z povolání zproštěni výkonu služby.

(3) Soudcové z povolání nesmějí zastávat jiné funkce placené, ať stálé nebo občasné, nestanoví-li zákon výjimky.

§ 142. (1) Soudce z lidu povolávají příslušné národní výbory, není-li ve zvláštních případech zákonem stanoveno jinak.

(2) Ustanovení o způsobilosti k úřadu soudce z lidu, o povolávání a odvolávání těchto soudců, o jejich právním postavení i odpovědnosti a o výkonu jejich funkce obsahuje zákon.

§ 143. Soudcové slibují přísahou, že budou zachovávat zákony a nařízení, vykládat je v duchu ústavy i zásad lidově demokratického zřízení a rozhodovat nestranně.

§ 144. (1) Líčení před soudy je zásadně ústní a veřejné. Veřejnost může být při líčení vyloučena jen v případech stanovených zákonem.

(2) Rozsudky se vyhlašují jménem republiky.

(3) Rozsudky v trestních věcech se vyhlašují vždy veřejně.

(4) V řízení před soudy trestními platí zásada obžalovací. Obviněnému se zajišťuje právo obhajoby.

§ 145. Jak ručí stát a soudce za náhradu škody, kterou soudce způsobí tím, že poruší právo při konání svého úřadu, stanoví zákon.

KAPITOLA OSMÁ

HOSPODÁŘSKÉ ZŘÍZENÍ

§146. Výrobní prostředky jsou buď národním majetkem, nebo majetkem lidových družstev, anebo jsou v soukromém vlastnictví jednotlivých výrobců.

§147. Národním majetkem jsou zejména také hospodářské hodnoty znárodněné podle ustanovení zvláštních zákonů (§ 153), rovněž jakýkoli veřejný statek, který slouží obecnému prospěchu.

§148. Nerostné bohatství a jeho těžba;
zdroje energie a energetické podniky;
doly a hutě;
přírodní léčivé zdroje;
výroba předmětů sloužících zdraví lidu;
podniky čítající aspoň 50 zaměstnanců nebo osob v nich činných, nejde-li o podniky lidových družstev;

banky a pojišťovny;
veřejná doprava železniční a pravidelná doprava silniční a letecká;
pošta, veřejný telegraf a telefon;
rozhlas, televise a film (§ 22)
mohou být jen národním majetkem.

§ 149. (1) Národní majetek je zásadně v rukou státu (státní vlastnictví).

(2) Části národního majetku, které nejsou celostátního významu a slouží veskrze nebo převážně obyvatelstvu některého správního celku (obce, okresu, kraje), mohou být v rukou svazků lidové správy (komunální vlastnictví).

§ 150. Stát spravuje národní majetek buď přímo, nebo prostřednictvím národních podniků (§ 155).

§ 151. Hospodářské podnikání je buď veřejné (zejména podnikání státu a svazků lidové správy), nebo lidových družstev, anebo soukromé.

§ 152. (1) Státu je vyhrazeno podnikání:

1. v oboru výhradního národního majetku (§ 148), není-li tento majetek podle zákona v rukou svazků lidové správy (§ 149, odst. 2);
2. podle zákonů o znárodnění (§ 153);
3. podle zákonů o úpravě vnitřního a zahraničního obchodu, jakož i mezinárodního zasilatelství.

(2) Stát může se zřetelem k veřejnému zájmu a potřebám národního hospodářství přenechat využití jednotlivých hospodářských nebo jiných objektů svazkům lidové správy nebo lidovým družstvům nebo jiným právnickým osobám.

§153. (1) Která hospodářská odvětví a které hospodářské nebo jiné hodnoty jsou znárodněny a v jakém rozsahu, stanoví zákony.

(2) Zákonem vymezený rozsah provedeného znárodnění nemůže být omezen.

(3) Znárodněním přechází vlastnictví dotčených podniků a jiných hospodářských objektů a majetkových hodnot a oprávnění na stát.

§154. (1) Znárodněné podnikání organisuje stát zásadně ve formě národních podniků.

(2) V této formě může stát organisovat i jiné státní podnikání, jakož i hospodářské objekty, které mu připadly a připadnou do vlastnictví jinak než znárodněním.

§155. (1) Národní podniky jsou částí národního majetku a jsou podřízeny vrchnímu vedení a dozoru státu.

(2) Národní podniky jsou samostatné osoby právnické.

§156. Hospodářství svazků lidové správy vedou národní výbory. Toto hospodářství nebo jeho části mohou býti organisovány ve formě obdobné národním podnikům.

§157. (1) Lidová družstva jsou sdružení pracujících k společné činnosti, jejímž účelem je zvýšit životní úroveň členů i ostatního pracujícího lidu, nikoli však dosáhnout co nejvyššího zisku z vloženého kapitálu.

(2) Stát podporuje lidové družstevnictví v zájmu rozvoje národního hospodářství a obecného blahobytu.

§158. (1) Soukromé vlastnictví drobných a středních podniků do 50 zaměstnanců je zaručeno.

(2) Osobní majetek občanů je nedotknutelný. Toto ustano-

vení se týká zejména předmětů domácí a osobní spotřeby, rodinných domků a úspor nabytých prací, jakož i dědického práva na ně.

§159. (1) Nejvyšší přípustná výměra půdy, která smí být v soukromém vlastnictví jednotlivce nebo spoluvlastníků nebo společně hospodařící rodiny, je 50 hektarů.

(2) Soukromé vlastnictví půdy je u zemědělců, kteří na ní sami pracují, do výměry 50 hektarů zaručeno.

(3) Podrobnosti stanoví zákon.

§160. Stát řídí za účasti rolnictva zemědělskou politiku tak, aby se postupně zvyšovala výrobně technická úroveň vesnice a vyrovnával sociální a kulturní rozdíl mezi městem a venkovem.

§161. Soukromé monopolní organisace výdělečné, zejména kartely, trusty a syndikáty, jsou zakázány.

JEDNOTNÝ HOSPODÁŘSKÝ PLÁN

§162. Jednotným hospodářským plánem řídí stát veškerou hospodářskou činnost, zejména výrobu, obchod a dopravu, tak, aby byla zajištěna účelná míra národní spotřeby, aby množství, jakost a plynulost výroby byly stupňovány a aby tak postupně vzrůstala životní úroveň obyvatelstva.

§163. (1) Jednotný hospodářský plán se vypracovává vždy na určité časové období a vyhlašuje se zákonem.

(2) Příprava i provedení jednotného hospodářského plánu přísluší vládě jako jeden z jejích předních úkolů. Vláda se při tom opírá o tvůrčí iniciativu pracujícího lidu a jeho organisací.

(3) Vláda podává Národnímu shromáždění pravidelné zprávy o provádění jednotného hospodářského plánu.

§164. (1) Každý, komu připadá jakýkoli úkol při provádění a plnění jednotného hospodářského plánu, je povinen vykonávat jej svědomitě a hospodárně podle svých osobních a hospodářských možností.

(2) Osoby fysické i právnické jsou povinny přizpůsobit svou hospodářskou činnost jednotnému hospodářskému plánu.

KAPITOLA DEVÁTÁ

OBECNÁ USTANOVENÍ

§165. (1) Státní občanství je v Československé republice jediné a jednotné.

(2) Podmínky, za jakých se nabývá a pozbývá státního občanství, stanoví zákon.

§166. Hranice Československé republiky mohou být měněny jen ústavním zákonem.

§167. (1) Územní správní celky buďtež vytvořeny se zřetelem k potřebám národního hospodářství a ke kulturním a sociálním zájmům lidu.

(2) Správní soustava republiky je založena na krajském zřízení. Kraje se dělí na okresy, okresy na obce.

§168. Hlavním městem Československé republiky je Praha.

§169. (1) Barvy republiky jsou bílá, červená a modrá.

(2) Státní znak a vlajky upravuje zákon.

KAPITOLA DESÁTÁ

USTANOVENÍ ZÁVĚREČNÁ A PŘECHODNÁ

§170. Ústava nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

§171. (1) Všechny části této ústavy (prohlášení, základní články a podrobná ustanovení) platí jako celek.

(2) Při výkladu jednotlivých ustanovení této ústavy je třeba vycházet z ducha tohoto celku a ze zásad, na kterých je založen.

(3) Výklad a používání všech ostatních předpisů právního řádu buďtež vždy v souladu s ústavou.

§172. (1) Ústava může být měněna a doplňována jen zákony, které jsou označeny jako ústavní a usneseny podle příslušných ustanovení (§ 54, odst. 2).

(2) Zákony vydané po dni uvedeném v § 170 jsou, pokud odporují této ústavě nebo ústavním zákonům, neplatné.

§173. (1) Dnem, kdy tato ústava nabude účinnosti, pozbývá platnosti ústavní listina Československé republiky, uvozená zákonem ze dne 29. února 1920, č. 121 Sb., jakož i její součásti.

(2) Týmž dnem pozbývají platnosti všechny ústavní i jiné zákony, pokud odporují ustanovením této ústavy a zásadám lidově demokratického zřízení nebo upravují věci odchylně od této ústavy.

(3) Ustanovení předchozího odstavce se netýká zákonů o znárodnění a o pozemkové reformě, které vstoupily v platnost dříve, než tato ústava nabyla účinnosti.

§ 174. (1) Národní shromáždění zvolené podle ústavního zákona ze dne 16. dubna 1948, č. 74 Sb., jímž se na přechodnou dobu do účinnosti nové ústavy upravuje volba a pravomoc Národního shromáždění a činnost Ústavodárného Národního shromáždění, považuje se za Národní shromáždění zvolené podle této ústavy. Jeho volební období se počítá ode dne volby.

(2) Ustaví-li se Národní shromáždění uvedené v předchozím odstavci dříve, než tato ústava nabude účinnosti, provedou se změny jí vyžadované do 14 dnů. Do téže lhůty složí jeho členové (poslanci) slib podle této ústavy, i když složili již předtím slib podle ustanovení dříve platných.

(3) Dokud nebude vydán zákon o jednacím řádu Národního shromáždění (§ 51), platí přiměřeně ustanovení zákona ze dne 2. července 1947, č. 140 Sb., o jednacím řádu ústavodárného Národního shromáždění.

§ 175. (1) Slovenská národní rada v dosavadním složení nebo doplněná podle výsledků voleb do Národního shromáždění (§ 174, odst. 1) vykonává pravomoc, která přísluší Slovenské národní radě podle této ústavy dotud, dokud se neustaví Slovenská národní rada, která bude zvolena podle nového volebního zákona (§ 98, odst. 1). Dokud nebude vydán zákon Slovenské národní rady o jejím jednacím řádu (§ 104, odst. 1), platí přiměřeně ustanovení dosavadního jednacího řádu Slovenské národní rady.

(2) Pokud nařízení Slovenské národní rady vydaná přede dnem uvedeným v § 170 neodporují ustanovení této ústavy, považují se za zákony Slovenské národní rady, i když překračují její pravomoc vymezenou touto ústavou.

§ 176. (1) Dokud nenabudou účinnosti zákony předvídané ústavou, jimiž budou upraveny zásady organisace národních výborů, jejich jednání a řízení před nimi (§ 129), jejich finanční hospodářství (§ 133) a způsob, jakým lid provádí jejich kontrolu (§ 126), zůstávají v platnosti dosavadní předpisy.

(2) Národní výbory v dosavadním složení nebo doplněné vykonávají svou pravomoc do té doby, dokud se neustaví národní výbory zvolené podle nového zákona (§ 127).

(3) Zákon stanoví den, kdy počnou působit krajské národní výbory a zaniknou dosavadní zemské národní výbory; rovněž určí, kdy počnou národní výbory vykonávat veřejnou správu v oborech, které až dosud nenáležejí do jejich působnosti (§ 124).

§ 177. (1) Působnost, kterou podle platných předpisů vykonávalo až dosud předsednictvo vlády, přechází dnem uvedeným v § 170 na předsedu vlády.

(2) Ústavní zákony upravující věci státního občanství pozbývají tímto dnem povahy ústavních zákonů.

§ 178. Ústavu provede vláda.

SLIBUJI NA SVOU ČEST A SVĚDOMÍ, ŽE BUDU KONAT SVÉ POVINNOSTI V DUCHU LIDOVĚ DEMOKRATICKÉHO ZŘÍZENÍ PODLE VŮLE LIDU A V ZÁJMU LIDU, DBÁT BLAHA REPUBLIKY A ŠETŘIT ÚSTAVNÍCH A JINÝCH ZÁKONŮ.

V PRAZE, DNE 14. ČERVNA 1948.

Gottwald

SLIBUJI na svou čest a svědomí, že budu konat své povinnosti v duchu lidově demokratického zřízení podle vůle lidu a v zájmu lidu, dbát blaha republiky a šetřit ústavních a jiných zákonů.

V Praze dne 21. března 1953.

SLIBUJI

na svou čest a svědomí, že budu konat své povinnosti v duchu lidově demokratického zřízení podle vůle lidu a v zájmu lidu, dbát blaha republiky a šetřit ústavních a jiných zákonů.

V Praze dne 19. listopadu 1957.